

Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleği Seçimlerinde Etkili Olan Etkenlerin Belirlenmesi*

Aslı SAYLAN KIRMIZIGÜL, Esra KIZILAY
Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi

ÖZET

Bu çalışmanın amacı fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerindeki faktörlerin belirlenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 öğretim yılının bahar döneminde Kayseri’de bulunan bir devlet üniversitesinin birinci sınıfında öğrenim görmekte olan 22 fen bilgisi öğretmen adayı (16 kadın, 6 erkek) oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasına başvurulmuştur. Veri toplama aracı olarak iki açık uçlu sorudan oluşan bir yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırmada öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih nedenleri iki tema (dışsal ve içsel faktörler) ve sekiz kategori altında toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, öğretmen adaylarının meslek tercihlerinde hem içsel hem de dışsal faktörler rol oynamakla birlikte, dışsal faktörler sayıca daha fazla olup, bu faktörlere vurgu yapan katılımcı sayısı da daha fazla bulunmuştur. Dışsal faktörler aile etkisi, yetersiz puan, kadınlar için uygunluk, ekonomik güvence ve tatil imkânı adlı beş kategori altında toplanmıştır. İçsel faktörler ise öğretmekten keyif alma, eğlenceli olma ve çocukları sevmek olarak üç kategori altında toplanmıştır. Öğretmen adaylarının yaklaşık üçte biri öğretmenlik mesleğinin ilgi alanlarına ve yeteneklerine uygun olmadığını, 12 öğretmen adayı ise bu mesleğin isteklerine uygun olmadığını ifade etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Fen bilgisi öğretmen adayları, öğretmenlik mesleği, meslek seçimi

Gönderim: 09.09.2020
Kabul: 21.09.2020
Yayımlanma: 24.09.2020

Sorumlu Yazar:
Aslı SAYLAN
KIRMIZIGÜL
aslisaylan@erciyes.edu.tr

*1. Ulusal Çevrimiçi Disiplinlerarası Fen Eğitimi Öğretmenler Konferansı-DİFEÖK’te sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Determining the Factors Affecting the Teaching Profession Choices of Pre-service Science Teachers*

Aslı SAYLAN KIRMIZIGÜL, Esra KIZILAY
Faculty of Education, Erciyes University

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the factors affecting pre-service science teachers' choice of the teaching profession. The study group of the research consists of 22 freshman pre-service teachers (16 females, 6 males) studying at a state university in Kayseri, Turkey in the spring semester of the 2018-2019 academic year. Case study as a qualitative research design was used in the study. A semi-structured interview form consisting of two open-ended questions was used as a data collection tool. Descriptive analysis was used in the analysis of the data. In the study, pre-service teachers' reasons for choosing the teaching profession were grouped under two themes (external and internal factors) and eight categories. According to the findings, although both internal and external factors play a role in the profession preferences of pre-service teachers, external factors outnumbered internal factors, and the number of participants emphasizing external factors is also higher. External factors are grouped under five categories: Family influence, inadequate score, suitability for women, economic security, and vacation opportunity. Internal factors are grouped under three categories: Enjoying teaching, being fun, and liking of children. While almost one third of the pre-service teachers stated that the teaching profession is not suitable for their interests and abilities, 12 pre-service teachers stated that this profession is not suitable for their wishes.

Keywords: Pre-service science teachers, teaching profession, choice of profession

Received: 09.09.2020
Accepted: 21.09.2020
Published: 24.09.2020

Corresponding Author:
Aslı SAYLAN
KIRMIZIGÜL
aslisaylan@erciyes.edu.tr

GİRİŞ

Sabır ve fedakârlık gerektiren öğretmenlik mesleğinde başarılı olmak ve öğrencilere fayda sağlamak için bu mesleği severek yapmak şüphesiz büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, öğretmen adaylarının mesleklerini bilinçli ve istekli olarak seçmiş olmaları, mesleklerinde başarılı olabilmeleri açısından önemlidir (Dönmez & Uslu, 2013). Ayrıca öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenlerinin, onların lisans eğitimleri, gelecekteki mesleki performansları ve öğrencilerinin başarı düzeyleri üzerinde etkili olduğu da bilinmektedir (Atav & Altunoğlu, 2013). Ülkelerin ekonomik ve kültürel yapılarındaki farklılıklar nedeniyle, farklı ülkelerde yapılan çalışmalarda öğretmenlik tercih nedenleri arasında önemli farklılıklar olduğu ortaya konulmuştur (örn. Bursal & Buldur, 2016; Kyriacou & Coulthard, 2000; Watt & Richardson, 2008). Nitelikli öğretmen yetiştirmek için öğrenim hayatlarına yeni başlayan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenlerinin ve beklentilerinin belirlenmesi, kariyerlerinde başarılı olmaları konusunda belirleyici olduğundan oldukça önemlidir (Tataroğlu, Özgen, & Alkan, 2011).

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenlerini inceleyen araştırmacılar, bu nedenlerin birden çok faktörün devreye girmesi nedeni ile çok boyutlu olduğu sonucuna varmıştır (Bursal & Buldur, 2016; Kılcan, Keçe, Çepni & Kılınç, 2014; Watt & Richardson, 2008). Bazı araştırmacılar bu faktörleri içsel ve dışsal olarak ikiye (örn. İncikabı, Mercimek, Biber & Serin, 2016), bazı araştırmacılar ise özgeci, içsel ve dışsal olmak üzere üçe ayırmışlardır (örn. Buldur & Bursal, 2015; Bursal & Buldur, 2016; Kyriacou & Coulthard, 2000). Bu üçlü sınıflandırmaya çıkarıcı faktörleri ekleyen araştırmacılar da mevcuttur (örn. Çermik, Doğan & Şahin, 2010). Buna ek olarak Pişkin (2012) meslek seçiminde etkili olan faktörleri psikolojik faktörler (ilgi, yetenek, çoklu zekâ, kişilik özellikleri, meslek değerleri), sosyolojik faktörler (aile, sosyoekonomik düzey), cinsiyet ve politik ve ekonomik faktörler olarak dörde ayırmaktadır.

Alan yazında öğretmenlik mesleğinin tercih edilme nedenlerinin incelendiği farklı branşlarda yürütülen çalışmalar mevcuttur (örn. Çakır & Akkaya, 2017; Çermik ve ark., 2010; Ekiz, 2006; İncikabı ve ark., 2016; Nalçacı & Sökmen, 2016; Tataroğlu, Özgen, & Alkan, 2011). Ayrıca fen bilgisi öğretmen adaylarının mesleklerini tercih etme nedenlerini araştıran az sayıda çalışmanın bulunduğu (Buldur & Bursal, 2015; Bursal & Buldur, 2016; Ekinci, 2017; Kılcan ve ark., 2014) ve bu çalışmaların nicel çalışmalar olduğu görülmüştür. Bu araştırmalardan biri Buldur ve Bursal (2015) tarafından fen bilgisi öğretmen adaylarının meslek tercih nedenlerini bir ölçek aracılığı ile nicel olarak belirlediği çalışmadır. Araştırmacılar fen bilgisi öğretmen adaylarının meslek tercihlerini içsel faktörlerin daha fazla etkilediğini saptamışlardır. Benzer şekilde, yürütmüş oldukları nicel araştırmada Bursal ve Buldur (2016) fen bilgisi, ilköğretim matematik, okul öncesi, sınıf, sosyal ve Türkçe öğretmen adaylarının meslek seçimlerinde içsel faktörlerin dışsal faktörlerden daha etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Öğretmenlik mesleğinin tercih edilme nedenlerinin nicel olarak belirlenmesini sağlayan ölçme araçları mevcut olsa da bu konunun daha detaylı incelenmesi ve daha doğru yorumlar yapılabilmesi için nitel verilere ihtiyaç duyulduğunu ifade eden çalışmalar mevcuttur (örn. Bursal & Buldur, 2016). Bu ihtiyaçtan yola çıkılarak, bu araştırmanın amacı fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerindeki faktörlerin belirlenmesi şeklinde ifade edilmiştir. Araştırma sonucunda belirlenen faktörlerin dikkate alınmasının, öğretmen yetiştirme sürecini yönlendirmede faydalı olacağı düşünülmektedir. Araştırmada aşağıda yer alan iki alt probleme yanıt aranmıştır:

- Fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde etkili olan faktörler nelerdir?
- Fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğinin kendi ilgi alanı ve yeteneklerine uygun olup olmadığına dair görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasına başvurulmuştur. Durum çalışması mevcut durum veya durumların, belirli bir zaman aralığında gerçekleştirilen gözlem, görüşme, doküman ve/veya raporlar aracılığı ile derinlemesine incelendiği ve tanımlandığı bir yaklaşımdır (Creswell, 2013; Merriam, 2013).

Çalışma Grubu

Araştırmada, amaçlı örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Cresswell, 2013). Bu örnekleme yöntemi genellikle nitel araştırmalarda genelleme yapmaktan çok anlamaya odaklanmak için kullanılmaktadır (Creswell, 2013). Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 öğretim yılının bahar döneminde Kayseri’de bulunan bir devlet üniversitesinin birinci sınıfında öğrenim görmekte olan 22 fen bilgisi öğretmen adayı (16 kadın, 6 erkek) oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan ve iki açık uçlu sorudan oluşan bir yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Hazırlanan açık uçlu sorular fen bilgisi eğitimi alanında uzman iki akademisyen tarafından incelenmiş ve bu akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda güncellenmiştir. Her bir görüşme ortalama olarak 15 dakika sürmüştür. Görüşme formunda yer alan sorular şu şekildedir:

- 1) Öğretmenlik mesleğini tercih etmenizdeki temel etken nedir?
- 2) Öğretmenlik mesleğinin ilgi alanı ve yeteneklerinize uygun olduğunu düşünüyor musunuz?

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analizde, elde edilen veriler önceden belirlenen temalar altında gruplandırılır ve yorumlanır. Mevcut araştırmanın ilk sorusunun analizi için alan yazından yararlanılarak içsel ve dışsal faktörler olmak üzere iki tema oluşturulmuştur. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguların düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde sunulmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2011). Fen bilgisi öğretmen adaylarının açık uçlu sorulara vermiş oldukları yanıtlar iki araştırmacı tarafından bireysel olarak analiz edilip kodlanarak belirli kategorilere ayrılmıştır. Belirlenen kategoriler için araştırmacıların kodlama uyum yüzdesine bakılmıştır. Kodlama uyum yüzdesi hesaplanırken aşağıda yer alan Miles ve Huberman’ın (2015) formülü kullanılmıştır:

$$\text{Uyum yüzdesi} = \frac{\text{Görüş birliği sayısı}}{(\text{Görüş birliği sayısı} + \text{Görüş ayrılığı sayısı})}$$

Bu formüle göre hesaplanacak olan kodlama yüzdesinin %80’in üzerinde olması araştırmanın güvenilir olduğunu göstermektedir (Miles & Huberman, 2015). Araştırmada yer verilen birinci soru için araştırmacıların kodlama uyum yüzdesi %88 olarak hesaplanırken, ikinci soru için bu yüzde %82 olarak bulunmuştur.

BULGULAR

Araştırmada fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih nedenleri iki tema ve sekiz kategori, öğretmenlik mesleğinin ilgi alanı ve yeteneklerine uygunluğu ise iki tema ve dört kategori altında toplanmıştır.

Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğinin Tercih Edilme Nedenleri Hakkındaki Görüşleri

Görüşme formunun ilk sorusundan elde edilen bulgulara göre, öğretmen adaylarının mesleklerini tercih nedenleri içsel ve dışsal olarak iki grupta toplanmıştır. Katılımcılar beş farklı dışsal faktöre ve üç içsel faktöre değinmişlerdir.

Dışsal nedenlerden biri olarak, 10 katılımcı meslek seçimlerinde ailelerinin etkili olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılardan dokuzu ise öğretmenlik mesleğine yönelmelerine gerekçe olarak üniversiteye giriş sınavında aldıkları puanın hayallerindeki mesleği seçmeleri için yeterli olmamasını göstermektedirler. Yedi kadın katılımcı bu mesleğin kadınlar için daha uygun olduğu görüşündedir. Bu duruma ek olarak, yalnızca beş öğretmen adayı bu mesleği ekonomik güvencelerinin sağlanması ve diğer mesleklere göre daha fazla tatil imkânının olması gerekçeleri ile tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.

İçsel faktör olarak, yedi öğretmen adayı öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinin temel sebebinin öğretmekten keyif almaları olduğunu, dört katılımcı ise bu mesleği eğlenceli olduğu için tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Buna karşın, yalnızca üç öğretmen adayı çocukları sevmenin öğretmenlik mesleğini seçmelerindeki temel neden olduğunu belirtmişlerdir. Aşağıda yer alan Tablo 1’de fen bilgisi öğretmen adaylarının meslek seçimlerinde etkili olan faktörlere ve öğretmen adaylarının ifadelerine yer verilmiştir. İsimlerinin gizlenmesi için katılımcılar 1’den 22’ye kadar görüşmenin yapıldığı sıraya göre “Ö1, ... Ö22” şeklinde kodlanmıştır.

Tablo 1. Öğretmen adaylarının meslek seçimlerinde etkili olan faktörler

Temalar	Kategoriler	Frekans	Örnek katılımcı yanıtları
Dışsal faktörler	Aile etkisi	10	“Öğretmenlik bizde aile mesleği gibi. Abim ve ablam da öğretmen. Ailemin de etkisiyle bu bölümü seçtim.” [Ö15]
	Yetersiz puan	9	“Üniversiteye giriş sınavından aldığım puan bu bölümü seçmeme yetti. Bir yıl daha sınava hazırlanıp boş beklemek istemediğim için bu bölümü tercih ettim.” [Ö4]
	Kadınlar için uygunluk	7	“Öğretmenliğin kadınlar için diğer mesleklerden daha uygun olduğunu düşünüyorum. Böylece gelecekte evlenip çocuk sahibi olduğumda aileme vakit ayırabileceğim.” [Ö21]
	Ekonomik güvence	5	“Öğretmenlerin maaşı güzel. Geçimimi sağlayabileceğimi düşünüyorum. Yine de eğer maddi zorluk yaşayacak olursam daha fazla çalışarak özel ders de verebilirim.” [Ö5]
	Tatil imkânı	5	“Öğretmenliğin tatil avantajı var. Yaz tatili imkânından dolayı aileme vakit ayırabileceğim. Ayrıca bu sayede kendimi geliştirme imkânı da bulacağımı düşünüyorum.” [Ö21]
İçsel faktörler	Öğretmekten keyif alma	7	“Benden üç yaş küçük kardeşim var. Ona yıllardır matematik ve fen anlatıyorum. Öğretmenlik yapmak, birisine bir şey öğretmekten hoşuma gidiyor.” [Ö1]
	Eğlenceli olma	4	“Öğretme eyleminin eğlenceli olduğunu düşünüyorum.” [Ö9]
	Çocukları sevmek	3	“Çocukları çok sevdiğim, onlarla vakit geçirmekten hoşlandığım için tercih ettim.” [Ö17]

Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğinin İlgi Alanı, İstek ve Yeteneklerine Uygunluğu Hakkındaki Görüşleri

Görüşme formunun ikinci sorusunda fen bilgisi öğretmen adaylarının meslek seçimlerindeki içsel faktörlerin daha derinlemesine araştırılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda sorudan hareketle ilgi alanı, istek ve yetenek olmak üzere üç tema belirlenmiştir. Her bir tema altında iki kategori bulunmaktadır. İkinci görüşme sorusundan elde edilen bulgulara göre, 15 öğretmen adayı seçtikleri mesleğin ilgi alanlarına ve yeteneklerine uygun olmadığını, yedi öğretmen adayı ise ilgi alanı ve yeteneklerine uygun olduğunu ifade etmiştir. Öğretmen adaylarından 12’si bu mesleğin isteklerine uygun olmadığını, 10’u

ise isteklerine uygun olduğunu ifade etmiştir. Tablo 2’de öğretmen adaylarının ifadelerine yer verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen adaylarının meslek seçimlerinde etkili olan içsel faktörlere ilişkin bulgular

Temalar	Kategoriler	Frekans	Örnek katılımcı yanıtları
İlgi alanı	İlgi alanlarıma uygun	7	“Fen ile ilgili kitap ve dergiler okumayı, araştırmayı çocukluğumdan beri çok seviyorum. Yani fen bilimlerine çok uzun zamandır ilgim var. Özellikle uzay çalışmaları ve genetik ile ilgiliyim. Bu konuda araştırmayı ve bildiklerimi başkaları ile paylaşmayı seviyorum, yani öğretmekten de hoşlanıyorum.” [Ö3]
	İlgi alanlarıma uygun değil	15	“Aslında öğrenim hayatım boyunca fizik, kimya ve biyoloji derslerine çok ilgim olmadı, dolayısıyla bu derslerde başarılı da değildim. Matematik ve edebiyata daha çok ilgim var.” [Ö18]
İstek	İsteklerime uygun	10	“Daha faydalı bir nesil yetiştirmeye ihtiyacımız olduğunu düşündüğüm için bu mesleği tercih ettim. Çocukluğumdan beri öğretmen olmak istiyordum.” [Ö9]
	İsteklerime uygun değil	12	“Üniversite sınavına girerken amacım Tıp Fakültesi’ni kazanmaktı. Öğretmen olmayı istememiştim.” [Ö4]
Yetenek	Yeteneklerime uygun	7	“Bilgiyi paylaşma ve insanları aydınlatma konusunda yetenekli olduğumu düşünüyorum. Çevremdeki insanlar hitabet yeteneğim olduğunu söylüyorlar. Ayrıca çocuklarla iletişimim iyidir ve diksiyonum da düzgündür.” [Ö3]
	Yeteneklerime uygun değil	15	“Aslında fenden ziyade resim konusunda yetenekli olduğumu düşünüyorum. Birkaç yarışmada ödülüm de var hatta. Ama işsiz kalırsam diye korkup Güzel Sanatlar’ı tercih etmedim.” [Ö11]

SONUÇ VE TARTIŞMA

Çalışmada elde edilen bulgulara göre, fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih gerekçeleri çok boyutludur. Öğretmen adaylarının meslek tercihlerinde hem içsel, hem dışsal faktörler rol oynamakla birlikte, dışsal faktörler sayıca daha fazla olup, bu faktörlere vurgu yapan katılımcı sayısı da daha fazla bulunmuştur. Bu sonuçlara paralel bulguları olan araştırmalar mevcuttur (Çermik ve ark., 2010; Çevik & Yiğit, 2009; Ekiz, 2006; İncikabı ve ark., 2016). Örneğin İncikabı ve arkadaşlarının (2016) çalışmalarında elde edilen bulgulara göre, dördüncü sınıfta öğrenim gören ilköğretim matematik öğretmen adaylarının programı tercih etmelerinde sınavda aldıkları puan ile aile ve öğretmenlerinin etkisi gibi dışsal faktörlerin daha etkili olduğu görülmüştür. Öte yandan, mevcut araştırmada edinilen bu bulgular, öğretmen adaylarının meslek tercih nedenleri ile ilgili daha önce yapılmış olan bazı araştırmaların bulgularından farklıdır (Beşoluk & Horzum, 2011; Buldur & Bursal, 2015; Bursal & Burdur, 2016; Özbek, 2007; Özsoy, Özsoy, Özkara & Memiş, 2010). Örneğin Buldur ve Bursal (2015) ile Bursal ve Buldur (2016), yürütmüş oldukları araştırmalarda, öğretmen adaylarının meslek tercih nedenlerinin etki düzeyleri sıralamasının özgeci, içsel ve dışsal faktörler olarak sıralandığı bulgusuna ulaşmıştır.

Dışsal nedenler olarak katılımcılar meslek seçimlerinde sırası ile en çok ailelerinin, puanlarının başka bölümlerin seçimi için yetersiz olmasının ve öğretmenliğin kadınlar için uygun bir meslek olmasının etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgu ile paralel olarak İncikabı ve arkadaşlarının (2016) matematik

öğretmen adayları ile gerçekleştirmiş oldukları çalışmada katılımcılar öğretmenlik mesleğinin seçiminde en çok ailenin teşviği ve sınav puanının yetersiz olmasının etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Çermik ve arkadaşlarının (2010) gerçekleştirmiş oldukları çalışmada da sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde en etkili olan iki dışsal faktör “sınav puanının ancak bu bölüme yetmesi” ile “ailenin teşvik etmesi” olarak belirlenmiştir. Nitekim yapılan başka çalışmalarda da öğretmenlerin meslek seçimlerinde ailenin pozitif yöndeki etkisi en güçlü faktör olarak belirlenmiştir (Butt, MacKenzie, & Manning, 2010). Yine mevcut araştırmanın bulguları ile paralel olarak, Türkiye’de bulunan neredeyse tüm öğretmenlik programlarında kadın oranının yüksek olduğu bilinmektedir. Yaman, Yaman ve Eskicumalı (2001) öğretmenlik programlarında sıklıkla rastlanan cinsiyet dağılımındaki bu eşitsizliğin, bu mesleği kadın öğrencilerin daha fazla tercih ettiklerini ve bunun da öğretmenlik mesleğinin bir kadın mesleği olarak algılandığını gösterdiğini belirtmişlerdir. Nitekim Yaman ve arkadaşlarının (2001) bu çalışmalarında öğretmen adaylarının %70’i bu mesleğin daha çok bir kadın mesleği olduğunu ifade etmişlerdir. Mevcut çalışmada da elde edilen bu bulgu diğer araştırmalar tarafından da desteklenmektedir (Çakır & Akkaya, 2017; Parr, Gosse, & Allison, 2008). Butt ve arkadaşları (2010) araştırmalarından yola çıkarak, kadın öğretmenlerin meslekleri ile birlikte ailelerine rahatlıkla zaman ayırabildikleri için bu meslekle ilgili olumlu görüş içerisinde oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Benzer ifadeler mevcut çalışmada katılımcılar ile yapılan görüşmelerde de ulaşılmıştır.

İçsel nedenler olarak katılımcılar meslek seçimlerinde en çok öğretmekten keyif almalarının etkili olduğunu belirtmiş, az sayıda katılımcı ise bu mesleği eğlenceli olduğu için ve çocukları sevdikleri için tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Mevcut çalışmada elde edilen bulgulara göre yalnızca yedi öğretmen adayı öğretmenlik mesleğinin ilgi alanlarına ve yeteneklerine uygun olduğu görüşünde iken, 12 katılımcı bu mesleği isteyerek seçmediklerini belirtmiştir. Nitekim öğretmen adaylarının meslek seçiminde en etkili faktörlerin ailelerin yönlendirmesi ve üniversite sınavında aldıkları puanın ancak bu programı kazanmaya yetmesi olduğu göze çarpmaktadır. Benzer şekilde Çakır ve Akkaya’nın (2017) yürütmüş oldukları araştırmanın sonucunda, öğretmen adaylarının tamamı birilerinin yönlendirmesi veya birilerinden etkilenecek tercih yaptıklarını belirtmiştir. Buldur ve Bursal (2015) ise bu bulguların aksine, araştırmalarında öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği tercihinde en etkili faktörün, öğretmen olmak istemeleri olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ancak mevcut çalışmanın bahsi geçen çalışmadan dört yıl sonra gerçekleştirildiği düşünüldüğünde ve üniversitelerin Fen Bilgisi Öğretmenliği bölümlerinin taban puan ve sıralamalarının giderek düştüğü göz önüne alındığında, bu programa yerleşen öğrencilerin bu mesleği isteyerek seçmeme oranlarının yükselmesi şaşırtıcı değildir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu seçtikleri mesleğin ilgi alanı, istek ve yeteneklerine uygun olmadığını ifade etmiştir. Bu bulguya paralel olarak, Çevik ve Yiğit’in (2009) farklı branşlardan öğretmen adayları ile yürütmüş oldukları çalışmada, öğretmen adaylarının %70’inden fazlasının bölümlerine isteyerek gelmediği tespit edilmiştir. Öte yandan, Özsoy ve arkadaşlarının (2010) sınıf, fen bilgisi, sosyal bilgiler ve okul öncesi öğretmen adayları ile yürütmüş oldukları çalışmada öğretmen adaylarının yarıdan fazlasının öğretmenlik mesleğini bilinçli olarak seçtikleri tespit edilmiştir. Farklı çalışmalarda elde edilen bulguların çeşitliliğinin, katılımcıların branşlarının çeşitliliğine bağlı olarak da değişiklik göstermiş olabileceği düşünülmektedir.

ÖNERİLER

Sonuç olarak, fen bilgisi öğretmen adaylarının bu mesleği tercih sebeplerinin altında yatan dışsal faktörlerin içsel faktörlerden daha etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Dikkat çekici bir bulgu olarak, bu mesleğin ilgi alanı, istek ve yeteneklerine uygun olmadığı görüşünde olan öğretmen adaylarının sayısı oldukça fazladır. Bu bulgular göz önüne alındığında, araştırmacılar tarafından eylem araştırması gibi daha uzun vadeli araştırmalar yapılarak öğretmen yetiştirme sürecinde öğretmen adaylarının gelecekteki mesleklerine yönelik tutum ve inançlarını olumlu yönde etkileyecek çözüm yollarının aranması gerektiği açıktır.

Araştırmacılara gelecekte yapılacak çalışmalarda, üniversiteye yeni başlayan öğretmen adaylarının son sınıfa gelene kadar meslek tercihlerine yönelik düşüncelerinin nasıl değiştiğinin incelenmesi

önerilmektedir. Buna ek olarak, mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin, meslek tercihlerine yönelik düşüncelerinin nasıl değiştiğinin incelenmesi de önerilebilir. Böylece öğretmenlik mesleğine ve öğretmen yetiştirme sürecine yönelik önemli bilgiler elde edileceği öngörülmektedir. Kişilerin ilgi alanı, istek ve yeteneklerine uygun bir meslek seçmemeleri durumu gelecekte mesleki doyumsuzluğu doğurabileceğinden, öğretmenlik mesleğinin yeniden gözde hale getirilmesi gerekmektedir. Böylece gelecekte Eğitim Fakültelerine yerleşecek olan öğretmen adayları bu bölümü isteyerek seçecek, meslek seçimlerinde içsel faktörler dışsal faktörlere kıyasla daha yüksek oranlara ulaşacaktır.

Bu çalışmada kesitsel bir inceleme yapılarak meslek seçimini henüz yaparak öğretmenlik programına yeni başlamış olan birinci sınıfta öğrenim gören fen bilgisi öğretmen adayları ile çalışılmıştır. Yalnızca fen bilgisi değil, tüm lisans programlarının her sınıf düzeyini kapsayacak şekilde tasarlanacak boylamsal çalışmalar yapılması önerilmektedir. Bu bağlamda görüşme formuna yeni sorular eklenerek öğretmen adaylarının geleceğe ilişkin mesleki beklentilerinin incelenmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Atav, E., & Altunoğlu, B. D. (2013). Meslek ve alan seçiminde motivasyon ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(2), 58-70.
- Beşoluk, Ş., & Horzum, M. B. (2011). Öğretmen adaylarının meslek bilgisi, alan bilgisi dersleri ve öğretmen olma isteğine ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 44(1), 17-50.
- Buldur, A. & Bursal, M. (2015). Fen bilgisi öğretmen adaylarının meslek tercih nedenlerinin etki düzeyleri ve mesleki geleceklerine yönelik beklentileri. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 9(1), 81-107. doi: [10.17522/nefmed.89578](https://doi.org/10.17522/nefmed.89578)
- Bursal, M. & Buldur, S. (2016). İlköğretim öğretmen adaylarının meslek tercih nedenleri ve geleceklerine yönelik beklentileri: Karşılaştırmalı bir analiz. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2), 351-376. doi: [10.17240/aibuefd.2016.16.2-5000194932](https://doi.org/10.17240/aibuefd.2016.16.2-5000194932)
- Butt, G., MacKenzie, L., & Manning, R. (2010). Influences on British South Asian women's choice of teaching as a career: "You're either a career person or a family person; teaching kind of fits in the middle". *Educational Review*, 62(1), 69-83. doi: [10.1080/00131910903519769](https://doi.org/10.1080/00131910903519769)
- Creswell, J. W. (2013). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çakır, S. & Akkaya, R. (2017). İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenleri ve öğretmenlik eğitimi ile ilgili beklentileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 78-98. doi: [10.17240/aibuefd.2017.17.28551-304622](https://doi.org/10.17240/aibuefd.2017.17.28551-304622)
- Çermik, H., Doğan, B., & Şahin, A. (2010). Sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih sebepleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 201-212.
- Çevik, O., & Yiğit, S. (2009). Eğitim fakültesi öğrencilerinin profillerinin belirlenmesi—Amasya Üniversitesi örneği—. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 33(1), 89-106.
- Dönmez, C. & Uslu, S. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 42-63.
- Ekinci, N. (2017). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği ve alan seçiminde etkili olan motivasyonel etkenler. *İlköğretim Online*, 16(2), 394-405.
- Ekiz, D. (2006). Sınıf öğretmenliği mesleğine yönelen adayların profilleri ve geleceğe yönelik beklentilerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 131-147.
- İncikabı, L., Mercimek, O., Biber, A. Ç., & Serin, M. K. (2016). Neden İlköğretim Matematik Öğretmenliği Programındayım? Tercih nedenleri ve beklentilerin cinsiyet ve akademik başarı bağlamında incelenmesi: Kastamonu Üniversitesi örneği. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 10(2), 367-390. <https://doi.org/10.17522/balikesirnef.278088>
- Kılcan, B., Keçe, M., Çepni, O., & Kılınc, A. Ç. (2014). Öğretmen adaylarının öğretmenliği bir meslek olarak seçme nedenleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(1), 69-80.
- Kyriacou, C. & Coulthard, M. (2000). Undergraduates' views of teaching as a career choice. *Journal of Education for Teaching*, 26(2), 117-126. <https://doi.org/10.1080/02607470050127036>
- Merriam, S. B. (2013). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Miles, M., & Huberman, A. M. (2015). *Qualitative data analysis: A resource book challenging new methods*. Jakarta (ID): UI Press.
- Nalçacı, A. & Sökmen, Y. (2016). Öğretmen adaylarının mesleği tercih nedenleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 717-727.

- Özbek, R. (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde kişisel, ekonomik ve sosyal faktörlerin etkililik derecesine ilişkin algıları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 145-159.
- Özsoy, G., Özsoy, S., Özkara, Y., & Memiş, A. D. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde etkili olan faktörler. *İlköğretim Online*, 9(3), 910-921.
- Parr, M., Gosse, D., & Allison, J. (2008). The professional journey of male primary teachers: Experiences and perceptions of entering into a “sacred female space”. *The International Journal of Diversity in Organisations, Communities and Nations*, 7(6), 257-265. doi: 10.18848/1447-9532/CGP/v07i06/39516
- Tataroğlu, B., Özgen, K., & Alkan, H. (2011). Matematik öğretmen adaylarının Öğretmenliği tercih nedenleri ve beklentileri. *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 27-29 April, 998-1006.
- Watt, H. M. G. & Richardson, P. W. (2008). Motivations, perceptions, and aspirations concerning teaching as a career for different types of beginning teachers. *Learning and Instruction*, 18, 408-428. doi: 10.1016/j.learninstruc.2008.06.002
- Yaman, E., Yaman, H., & Eskicumalı, A. (2001). Öğretmenlik mesleğinin sosyo-ekonomik statüsü ve bu mesleğin bir kadın mesleği haline dönüşmesi üzerine bir araştırma. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 53-68.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.